प्रेतश्राद्ध न० प्रेतोद्देश्यकं श्राद्धम् । प्रेतोद्देश्यके आद्यश्राद्धादिसपिण्डीकरणान्तश्राद्धे तस्य गौणकालादि ति०त० उक्तम् यथा "मासेऽन्यस्मिन् तिथौ तस्मिन् तदा दद्याद्विचक्षणः" । तथा श्रा०त० दर्शितं यथा "षोडशश्राद्धानां यत्पतितं कृष्णैकादश्यां तत्कर्त्तव्यम् । तथा च लघुहारीतः "श्राद्धविघ्ने समुत्पन्ने मृताहाऽविदिते तथा । एकादश्यां प्रकुर्वीत कृष्णपक्षे विशेषतः" । विशेषत इत्यमावस्यापेक्षया तस्यामपि विघ्नादौ विधानात् । यथा हेमाद्रिधृतं षट्त्रिंशन्मतम् "मासिके चाब्दिके त्वह्नि संप्राप्ते मृतसूतके । वदन्ति शुद्धौ तत्कार्यं दर्शे चापि विचक्षणैः" । राजमार्त्तण्डे "श्राद्धविघ्ने समुत्पन्ने अन्तरा मृतसूतके । एकादश्यां प्रकुर्वीत कृष्णपक्षे विशेषतः । श्राद्धविघ्ने समुत्पन्ने मृतस्याविदिते तथा । अमावस्यां प्रकुर्वीत वदन्त्येके मनीषिणः" । अत्र मृतसूतकोपादानात् ऋष्यशृङ्गवचनेऽशौचपदमेतत्परम् । यत्त्वन्तरा मृतसूतकेऽप्येकादश्यां श्राद्धविधानं तत् "देये पितॄणां श्राद्धे तु अशौचं जायते यदि । तदशौचे व्यतीते तु तेषां श्राद्धं विधीयते । शुचीभूतेन दातव्यं या तिथिः प्रतिपद्यते । सा तिथिस्तस्य कर्त्तव्या नत्वन्या वै कदाचन" इति ऋष्यशृङ्गवचनविरोधात् अशौचान्तदिने मलमासादिरूपविघ्नान्तरेण तदकरणे । अतएव श्राद्धविवेके अपाटवाद्यशौचाभ्यामपि पतितमेकोद्दिष्टमेकादश्यामशौचान्ते च मलमासे न कर्त्तव्यं किन्तु मलमासाव्याप्तकृष्णैकादश्यामेवेत्युक्तम्" ।

प्रेति पु० प्रकर्षेण इतिर्गमनं देहेऽस्य । १अन्ने यजु० १५।६ वेददी० । प्र+इ—भावे क्तिन् । २मरणे स्त्री ऋ० १।३३।४भा

प्रेतीषणि त्रि० प्राप्तगमने ऋ० ६।१।८

प्रेत्य अव्य० प्र+इ—ल्यप् । १लोकान्तरे अमरः "प्रेत्य संज्ञा नास्ति" श्रुतिः । २मृत्वेत्यर्थे प्रकर्षेण देहत्यागेन अन्यदेहं गत्वेत्यर्थे च । प्रेत्यजातिः प्रेत्यभावः ।

प्रेत्यजाति स्त्री प्रेत्य मृत्वा जातिर्जन्म । मृत्वा जन्मनि ।

प्रेत्यभाव पु० प्रेत्य मृत्वा भावः । मरणोत्तरं पुनर्जन्मनि । "पुनरुत्पत्तिः प्रेत्यभावः" गौ०सू० १।१।१९ "उत्पन्नस्य क्वचित् सत्त्वनिकाये मृत्वा या पुनरुत्पत्तिः स प्रेत्यभावः । उत्पन्नस्य सम्बद्धस्य सम्बन्धस्तु देहेन्द्रियमनोबुद्धिवेदनाभिः पुनरुत्पत्तिः पुनर्देहादिभिः सम्बन्धः पुनरित्यभावाभिधानम् यत्र क्वचित् प्राणभृन्निकाये वर्त्तमानः पूर्वोपात्तान् देहादीन् जहाति तत् प्रैति यत् ततोऽन्यत्र देहादीनन्यानुपादत्ते तद्भवति प्रेत्यभावो मृत्वा पुनर्जन्म सोऽयं जन्ममरणप्रबन्धाभ्यासोऽनादिरपवर्गान्तः प्रेत्यभावो वेदितव्य इति" वात्स्या० । प्रवाहरूपेणानादिसम्बन्धः संसारः प्रेत्यभावः यथोक्तं कणा० सू० उप०वृ० "इच्छाद्वेषपूर्विका धर्माधर्मप्रवृत्तिः" "तत्संयोगो विभागः" सू० "इदानीं धर्माधर्मयोः प्रयोजनं प्रेत्यभावमाह । ताभ्यां धर्माधर्माभ्यां संयोगोजन्म अपूर्वाभिः शरीरेन्द्रियवेदनाभिः सम्बन्धः संयोग इहोच्यते विभागस्तु शरीरमनोविभागो मरणम् तथा चायं जन्ममरणप्रबन्धः संसारः प्रेत्यभावापरनामा धर्माधर्माभ्यामित्यर्थः अस्यैव च प्रेत्यभावस्याजरञ्जरीभाव इति वैदिकी संज्ञा" । "जातस्य च ध्रुवोमृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च" गीतायां च जन्ममरणप्रवाहस्य ध्रुवत्वमुक्तम् ।

प्रेत्वन् पु० प्र+इ—क्वनिप् । १इन्द्रे २वाते मेदि० ।

प्रेमन् पु०न०प्रियस्य भाव इमनिच् प्रादेशः एकाच्कत्वात् न टिलोपः । १सौहार्दे २स्नेहे ३हर्षे मेदि०(वायौ इन्द्रे) शब्दस्तोमोक्तिः प्रामादिकी । "यद्भावबन्धनं यूनोः स प्रेमा परिकीर्त्तिता" उज्ज्वलमण्युक्ते ४भावबन्धभेदे पु०

प्रेमपातन न० प्रेम्णा स्नेहेन पातनं यस्य । १नेत्रजले २तदुपलक्षिते लोचने शब्दच० ।

प्रेमबन्ध पु० ६त० । गाढानुरागे ।

प्रेमभक्ति स्त्री प्रेम्णा भक्तिः । श्रीकृष्णे प्रेम्णा स्नेहेन भक्तौ तल्लक्षणं नारदपञ्चरात्रे उक्तं यथा "अनन्यममता विष्णौ ममता प्रेमसम्प्लुता । भक्तिरित्युच्यते भीष्मप्रह्लादोद्धवनारदैरिति" । प्रेमभक्तेश्च माहात्म्यं भक्तेर्माहात्म्यतः परम् । सिद्धमेव यतो भक्तेः फलं प्रेमैव निश्चितम्" । तच्चिह्नानि भाग०७स्क० उक्तानि यथा "निशम्य कर्माणि गुणानतुल्यान् वीर्य्याणि लीलातनुभिः कृतानि । यदाऽतिहर्षोत्पुलकाश्रुगद्गदं प्रोत्कण्ठ उद्गायति नृत्यते च । यदा ग्रहग्रस्त इव क्वचिच्च हसति क्रन्दते ध्यायति वन्दते जनः । मुहुः श्वसन् वक्ति हरे ! जगत्पते ! नारायणेत्यात्ममतिर्गतत्रपः । तदा पुमान् मुक्तसमस्तबन्धनस्तद्भावभावानुशयाकृताकृतिः । निर्दग्धबीजानुशयो महीयसा भक्तिप्रयोगेण समेत्यधोक्षजम्" ।

प्रेमिन् त्रि० प्रेमास्त्यस्य व्रीह्या० इनि टिलोपः । प्रेमयुते

प्रेयस् त्रि० अतिशयेन प्रियः प्रिय+ईयसुन् प्रादेशः एकाच्कत्वात् न टिलोपः । प्रियतमे स्त्रियां ङीप् "प्रेयस्यपि प्रोज्झिता" प्रबोधच० । १पत्यौ पु० २भार्य्यायां स्त्री हेम० ।